НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Научно-наставно веће Учитељског факултета у Београду, на седници одржаној 08.02.2012. године, изабрало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације ***Српско-румунски билингвизам код деце млађег узраста***, коју је овом Већу поднео *мр Маринел Негру*, асистент на Учитељском факултету у Београду. Након што је комисија проучила наведену дисертацију, подноси Већу следећи

Р Е Ф Е Р А Т

1. **Основни подаци о кандидату и дисертацији:**

Маринел Негру рођен је 22. октобра 1971. године у Панчеву, Основну школу завршио је у Алибунару, а у истом месту и Економску школу као носилац Вукове дипломе. Након завршених студија на Педагошкој академији у Вршцу, уписао је студије на Учитељском факултету у Београду. После успешно положених диференцијалних испита, завршио је студије са просечном оценом 8,67, дипломски рад одбранивши 27. јануара 1998. године. 23. децембра 2005. године одбранио је на Учитељском факултету у Београду специјалистички рад под називом *Педагошка пракса из угла методике наставе румунских језика и књижевности,* а магистрирао је 18. децембра 2007. Године са радом *Модел курикуларног приступа развоју сазнајних компетенција у настави румунског језика и књижевности.* Од 1. октобра 2005. године запослен је на Учитељском факултету у Београду као асистент приправник на предмету *Методика наставе румунског језика и књижевности,* а од 1. јуна 2009. године као асистент на предмету *Методика наставе румунског језика и књижевности.*

Докторска дисертација *Српско-румунски билингвизам код деце млађег узраста* има укупно 277. страна. Од тога 223. стране чини основни текст, 10. страна литературе (која садржи 164. библиографских јединица), и 42. стране прилога (у којима се налазе мерни инструменти коришћени у истраживању).

Библиографија радова кандидата:

1. Негру, М. (2005), *Лексичко-семиотички тестови за брзо учење у функцији моделирања даровитости*, Зборник бр. 10. са Међународног округлог стола

Стратегије подстицања даровитости, Виша школа за образовање васпитача, Вршац.

2. Негру, М. (2006), *У потрази за чудом од детета,* Зборник 11., са Међународног округлог стола *Даровити и одрасли,* Вршац, Виша школа за образовање васпитача Вршац – Универзитет *Тибискус* Темишвар (Румунија),
YU ISSN 1820-1911, ISBN 86-7372-061-3, UDK 371.95, 238-244.

3. Негру, М. (2006), *Очекивања и екстензије у образовној пракси у румунским школама из српског Баната*, (*Deziderate şi extenzii în practica educativă în şcolile româneşti din Banatul sârbesc*), Зборник радова са Међународног симпозијума *Савремено образовање на европским координатама*, Европски Универзитет *Драган*, Регионални просветни инспекторат Тимиш, Лугош (Румунија).
ISBN 973-87640-8-4, CD.

4. Негру, М. (2005), *Electronic Booking Teaching*, International Sympozium *Research and Education in Innovation Era*, Ministry of Education and Research – University „Aurel Vlaicu" of Arad, Roumania, Education, Didactics and Methodology, page 295-301,
ISBN:(10)973+752+107+2; (13)978-752-107,

5. Magda, I. Negru, M. (2007), *Bilingvismul la preşcolari (Билингвизам код предшколске деце)*, Editura Orizonturi Universitare, Temišvar, Rumunija.
ISSN 1841-8589, 33-36;

6. Негру, М. (2007), *Флексибилност даровите деце за прилагођавање новим ситуацијама према моделу Интиме*, Зборник са Међународног округлог стола 12., Вршац, Виша школа за образовање васпитача Вршац – Универзитет *Тибискис Т*емишвар, Румунија.
ISBN 86-7372-066-4, YU ISSN 1820-1911, 433-438, UDK. 371-95, str. 433-438;**;**

7. Negru, M. (2007), *Forming of Communicative Competences of Students in Bilingual Teaching*, рад саопштен на Међународном Симпозијуму "Small Languages and Multiculturalism in the E.U." објављен у у Scientific and Technical Bulletin - Series: Social and Humanistic Sciences, University Aurel Vlaicu,, Arad, Rumunija, XIII, nr. 12. ISSN 1582–7976, 81-89.

8. Magda, I. Negru, M. (2007), *Preschooler,s Bilingvism*, *Educatia 5 Plus*, Editura Universitara „Aurel Vlaicu",, Arad, Rumunija.
ISSN: 1842-077X, 106-109.

9. Негру, М. (2007), *Диференцирани пристип ученицима – одговорност модерне школе*, Међународни округли сто *Практични аспекти савремених схватања даровитих*, Зборник радова 13., Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац.
ISBN 978-86-7372-080-7, ISSN 1820-1911, 239-246.

10. Negru, M. *Scurt istoric al şcolarizării educatorilor şi învăţătorilor în limba română la Vârşeţ (Кратак историјски преглед школовања васпитача и учитеља на румунском језику у Вршцу*), Libertatea, Pančevo, 26. januara, 2008.

11. Negru, M. (2008), *Accesul formativ în învăţământ şi integrarea curriculumului, (Формативни приступ у учењу и интегрисање курикулума)* Ecucaţia Plus nr. 7. Univerzitet "Aurel Vlajku", ISSN 1842-077-X, kategorija B+; Arad, Rumunija; Index Coverage: *Ulrich,s, IndexCopernicus, Edsco, Doaj;*

12. Negru, M. (2007), *About the visual, spatial and sequential hearing performances of pupils with specialabilites (О визиелно-просторним и аудио-секвенцијалним способностима надарених ученика),* Studii de Ştiinţă şi Cultură, br. 4 (11), kategorija B+, Kod 664, , "Vasile Goldiş" University Press, Arad, Rumunija,
ISSN 1841 – 1401, 27-35.

13. Negru, M. (2008), *Children Intercultural Personality development,* International Зборник радова Symposium Research and Education in an Innovation Era 2nd Edition November 20-21, *Ministry of Education, Research and Yout, „Aurel Vlaicu" University of Arad, Roumania.*
ISBN:(10)973+752+107+2, 325-334.

14. Negru, M. (2010), *Abordări metodologice în aplicarea metodei comunicativ-funcţionale în predarea limbii şi literaturii române,* (*Методички приступи у примени комуникативно-функционалне методе у настави румунског језика и књижевности*), Studii de Ştiinţă şi Cultură,VI, br. 1 (18), kategorija B+, Kod 664, "Vasile Goldiş" University Press, Arad, Rumunija,
ISSN 1841 – 1401, 82-89.

15. Negru, M. (2011), *Strategii activ-participative în predarea limbii și literaturii române* (*Активно-партиципативне стратегије у настави румунског језика и књижевности*), Studii de Ştiinţă şi Cultură, VII, br. 2 (20), kategorija B+, Kod 664, , "Vasile Goldiş" University Press, Arad, Rumunija,
ISSN 1841 – 1401. 111-118.

16. Негру, М. (2011), *Развој даровите деце у билингвалној породици*, Зборник резимеа са међународног научног скупа *Породица као фактор подстицања даровитости*; 14. Округли сто, Висока шола струковних студија за образовање вапитача "Михајло Палов", Вршац,.

Објављене књиге:

1. Anton Ilica Marinel Negru (2007), *Didactica limbii române şi a lecturii (Дидактика румунског језика и књижевности)* Библиотека *Уџбеници и приручници*, Виша школа за образовање васпитача Вршац.
   ISBN 86-7372-067-2, COBISS. SR-ID 21865319, 120.

2. Marinel Negru, Anton Ilica, (2007) *Comunicarea didactică (Дидактичка комуникација),* Монографија, Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац.
   ISBN 978-86-7372-072-2., 136.

3. Bianca Negrilă Marinel Negru, (2008) *Scriitori români în documente (Румунски писци у документима)*, Монографија, Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац.

ISBN 978-86-7372-072-2, 130.

Учешће на међународним научним скуповима:

1. Маринел Негру, *Архитектонске вредности Румунске православне цркве у Алибунару*, Међународни Симпозијум у Бекешчаби, Мађарска, Виша школа за образовање учитеља, Бекешчаба, 1997.
2. Маринел Негру, 11. Међународни округли сто – *Даровити и одрасли*, са саопштењем *Породица и даровити,* Виша школа за образовање васпитача Вршац – Универзитет *Тибискус* Темишвар – Румунија, Вршац, 24.06.2005.

3. Маринел Негру, Међународни симпозијум *Савремено образовање на европским координатама,* са саопштењем *Очекивања и екстензије у образовној пракси у румунским школама из српског Баната, (Deziderate şi extenzii în practica educativă în şcolile româneşti din Banatul sârbesc),*, Европски Универзитет Драган, Регионални просветни инспекторат Тимиш, 2006, год. Лугош (Румунија).

4. Маринел Негру, 12. Међународни округли сто *Даровитост, интеракција и индивидуализација у настави*, са саопштењем *Препреке у комуникацији између*

родитеља и даровитих ученика, Виша школа за образовање васпитача Вршац, 23 јуна 2006. год.

5. Marinel Negru, Међународни Симпозијум *Research and Education in Inovation Era,* Ministry of Education and Research, University „ Aurel Vlaicu“ of Arad, Roumania, са саопштењем *Electronic Booking Teaching*, Арад, Румунија, 16-18 новембар, 2006.

6. Проф. др Илеана Магда, спец. sci Маринел Негру, *Билингвизам код предшколске деце старијег узраста*, Међународни симпозијум *Акценти и идеје у контексту актуелне реформе раног образовања*, Министарство образовања и истраживања Румуније – Просветни инспекторат Жупаније Тамиш, Темишвар, 22-23. фебруара 2007, Румунија.

7. Проф. др Илеана Магда, спец. sci Маринел Негру, *Образовне тенденције у наставном процесу у Србији,* Арадски академски дани – Међународни симпозијум, 11-13. мај, 2007, Универзитет „Василе Голдиш“, Арад, Румунија.

8. Маринел Негру, *Диференцирани приступ ученицима – одговорност модерне школе*, Међународни округли сто *Практични аспекти савремених схватања даровитих*, Висока школа струковних студија за васпитаче, Вршац, 12. јула, 2007.

9. Marinel Negru, *Forming of Communicative Competences of Students in Bilingual Teaching,* саопштење на Међународном симпозијуму; The Department of Foreign Languages from "Aurel Vlaicu" University of Arad, entitled: Small Languages and Multiculturalism in the EU, during 26-27 October 2007.

10. Маринел Негру, *Развој даровите деце у билингвалној породици*, Међународни округли сто *Породица као фактор подстицања даровитости,* Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац, 10. јул, 2008.

11. Marinel Negru, *Multicultural Development of Children Personality*, International Symposium Research and Education in an Innovation Era 2nd Edition November 20-21, 2008. *Ministry of Education, Research and Yout, „Aurel Vlaicu” University of Arad, Roumania.*

12. Marinel Negru, *Abordări metodologice în aplicarea metodei comunicativ-funcționale în predarea limbii și literaturii române,* Методолошки приступи у примени комуникативно-функционалне методе у настави румунског језика и књижевности, Међународни симпозијум „Раду Флора“, Нови Сад, 2008.

13. Marinel Negru, *Strategii activ-participative în predarea limbii și literaturii române,* (Активно-партиципативне стратегије у настави румунског језика и књижевности), Међународни симпозијум „Раду Флора“, Зрењанин, 2012.

Преводи:

Marjanović, M., *INDREPTAR Pentru manualul de matematică pentru clasa I-a a şcolii elementare*, (Приручник уз уџбеник Математике за први разред основне школе), Завод за уџбенике и наставна средства, 64 стр. Београд, 2002.

2. Предмет и циљ дисертације:

Оригиналност овог рада јесте у томе да научно, аргументовано, теоријски и практично осветли проблематику усвајања српског језика у румунској и српско-румунској билингвалној средини у првом и четвртом разреду основне школе, са посебним освртом на дидактичко-методичке аспекте. У теоријском делу рада коришћена је доступна литература која се бави овом проблематиком, у циљу дефинисања основних појмова везаних за тему.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

- Двојезично дете расположиво време за учење језика мора поделити између два језика и зато има мање контаката са сваким од њих него што једнојезично дете има са једним језиком. Ово смањено искуство двојезичног детета требало би се огледати у мањем фонду речи које се разумеју и чије се значење познаје. Другим речима, претпоставља се да је обим пасивног речника мањи у првом језику двојезичног детета него код једнојезичног, и то на оба узраста. Истовремено, претпоставља се да би на старијем узрасту, двојезични ученици могли постепено нешто надокнадити од свог заостајања због већег искуства са језиком који уче, тј. разлика у корист једнојезичне деце требало би да буде мање изражена у четвртом разреду. За проверу хипотезе користи се резултат на тестовима о усвојености речника на оба узраста, као и поређење резултата који су постигнути.
- Већа изложеност утицајима другог језика требало би да се очитава у слабијем познавању језичких структура првог језика код двојезичних у односу на једнојезичне ученике. Утицај српског језика на румунски огледа се у неправилној употреби топике, тј. редоследу речи у реченици, односно правилном исказивању просторних односа локативом, с предлозима *у* и *на*. Наведена ситуација карактеристична је за двојезичну средину где је утицај српског језика већи.
- Школски успех једнојезичних и двојезичних ученика јесте предмет компаративе анализе, постигнућа у првом и другом језику.
- Одређене претпоставке могу се односити и на разлике везане за полну припадност, језичку компетенцију ученика, језик породичне средине, образовање родитеља.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Докторска дисертација мр Маринела Негруа *Српско-румунски билингвизам код деце млађег узраста* има укупно 277 страна компјутерски сложеног текста. Од тога 223. стране чини основни текст, 10 страна литература (која садржи 164 библиографске јединице), и 42 стране прилога (у којима се налазе мерни инструменти коришћени у истраживању). Основни текст структурисан је у неколико поглавља: *Уводна разматрања* (8-25); *Језик у времену и простору* (26-52); *Дете и језик* (79-105); *Српски као нематерњи између приступа и метода* (106-145); *Методолошки оквир истраживања* (146-167); *Резултати истраживања и интерпретација* (168-218); *Закључна разматрања* (219-223). Сем уводних и закључних разматрања, сваки од делова наведених поглавља је артикулисан одговарајућим поднасловима који чине више међусобно повезаних целина.

У *Уводним разматрањима* кандидат је анализирао, са аспекта доступне литературе, многобројне теорије о билингвизму, поготово о срединама које су хетерогене не само из угла лингвистике већ и по правилу из етничког, културног и верског аспекта, из разлога што припадници ових заједница свакодневно експериментишу са алтернативном употребом језика, сукобљавају се са језичким баријерама, покушавајући да се прилагоде различитим системима вредности и норми. Овај феномен је постао предмет изучавања више научних дисциплина, као што су лингвистика, психологија, педагогија, социологија, историја, демографија, али и других интердисциплинарних области, између осталих и методике наставе језика.

Право припадника националних мањина на образовање на матерњем језику једно је од најзначајнијих права у каталогу мањинских права. Оно представља битан елеменат у афирмацији мањинског културног идентитета, јер без образовања на матерњем језику немогуће је обезбедити континуитет и стабилност културних образаца. Оно се одражава на развој културне интелигенције, уметности и стваралаштва мањине.

У делу рада под називом *Језик у времену и простору,* кандидат анализира језик као неизбежну спону која повезује људе. Посредством језика усваја се културно наслеђе прошлости и помоћу језика се поново уобличава, прерађује, селекционише, одбацује, поново ствара заједно с другим људима. Језик се користи и за то да у великој мери пренесе културу на наследнике. Језик је изузетно значајан и из историјске перспективе (вертикално) и у садашњости (хоризонтално) и уколико су учесници у времену или простору удаљенији од физичког контакта са својим непосредним окружењем, утолико више зависе искључиво од језика који се појављује као спона.

У поглављу *Дете и језик* разматрана су питања о томе како се сматрало да деца уче језик тако да опонашају говор одраслих који их исправљају, упућују и уче их језику. Обично се сматра да разумевање говора увек претходи говору па тако деца морају разумети реч или граматичку сруктуру пре него што је изговоре. Међутим, каткада то није тако, тј. обе способности се могу истовремено развијати, или говорење може у нечему чак претходити разумевању. Деца понекад употребљавају изразе чије значење

очигледно не разумеју, или не разумеју правилно са гледишта одраслог. Такво говорење јесте заправо опонашање одраслих, али и оно има велику улогу у усвајању језика. Опонашање је важно у усвајању гласовног састава и усвајању речи. Многи аутори наводе опонашање као помоћ у учењу синтактичко-семантичких структура које дете покушава произвести или које је недавно произвело. Способност за усвајање језика урођена је људима, а теорија о *урођеној језичкој способности* доказује се тиме што сва деца (осим деце са сметњама у развоју) успевају усвојити језик, без обзира на њихове међусобне разлике и разлике у језицима којима су изложена.

Треће поглавље под називом *Дете, језик и школа* посвећено је питању усвајања језика у непосредном споразумевању. Када се посматрају различити наставни програми, види се да деца на основу неких постају билингвална а на основу других то нису, без обзира на то да ли се настава изводила на једном или на два језика.

У типологији Т. Скутнаб-Кангас подвлачи се разлика између наставе (на једном или на два језика) и циља програма, прво са језичког становишта (при чему се монолингвалност/билингвалност узима и као независна и као зависна варијабла. На веома аргументован начин Скутнаб-Кангас покушава да утврди којим друштвеним потребама служе језички циљеви, те тада друштвени циљеви постају независна узрочна варијабла, која има одлучујућу улогу у избору наставног језика (посредна варијабла), на којима ће се развијати монолингвалност или билингвалност (зависна варијабла), што је опет са своје стране одлучујуће за то да ли се друштвени циљеви могу остварити или не.

Мотивисање деце за стицање комуникативних искустава на нематерњем језику и њихово активно учешће у развијању комуникативних вештина на том језику веома је важан задатак васпитача и учитеља, тако да кандидат то питање разматра у поглављу *Српски језик као нематерњи између приступа и метода*. Такође, кандидат потврђује став да ниједан облик и садржај активности не буде наметнут већ мотивисан. У делу поглавља указано је на неке чињенице са којима настава српског као нематерњег језика на млађем школском узрасту мора да рачуна. Српски као нематерњи језик обавезан је предмет у одељењима са наставом на језику националних мањина и заступљен је од првог разреда основног васпитања и образовања.

У делу рада под називом *Методолошки овир истраживања* интересовање је било усмерено превасходно на утврђивање односа српско-румунске двојезичности на млађем узрасту и појединих аспеката говорног развоја. Истраживање ове проблематике захтевало је сагледавање специфичних услова у којима деца млађег школског узраста одрастају као и утицај датог окружења на њихов укупни развој, а посебно на развој говора. Претпоставка је да би најпогоднији начин за истраживање овог проблема могло бити упоређивање једнојезичне и двојезичне групе ученика првог разреда, као и ученика четвртог разреда основне школе, на основу чега би се касније могла извршити анализа и уопштавање добијених података.

У истраживању је посебан акценат стављен на педагошко-дидактичку димензију усвајања језика, без обзира што је веома тешко одвајање поменуте димензије од других,

пре свега лингвистичке, пошто се проблем билингвизма треба проучавати интердисциплинарно. Важно је напоменути да феномен дво(више) културности и дво(више)језичности садржи у себи и друге димензије, а у срединама каква је војвођанска, повезан је и са међунационалном толеранцијом. Практични значај истраживања огледао се у сагледавању проблема везаних за усвајање другог језика, као и предлагање могућих решења уочених проблема. Предмет истраживања био је утврђивање степена двојезичности на млађем узрасту и говорних компетенција које настају као резултат усвојености језика. Циљ и задаци истраживања остварени су праћењем једнојезичне и двојезичне деце у првом и четвртом разреду основне школе на одабраном узорку.

Инструмент који је примењен у уводном делу истраживања је анкета помоћу које су добијени подаци о степену двојезичности ученика, а који су били значајни при каснијој обради података и интерпретацији резултата истраживања. Помоћу ове анкете добијени су следећи основни подаци о ученику: занимање и образовање родитеља, матерњи језик родитеља, процена родитеља у којој мери ученик разуме и говори одређени језик (српски и румунски), којим језиком дете комуницира у свом ближем и ширем окружењу, ранија језичка искуства ученика.

Резултати истраживања и њихова интерпретација. С обзиром на чињеницу да се нису указале значајније разлике међу групама, имајући у виду структуру и број испитаника, истраживање је засновано пре свега на резултатима анализа варијанси и изводима из корелационих матрица, које су коришћене за почетну анализу или евентуалну корекцију интерпретације. Најпре је дат општи преглед резултата да би се добио одговор на питање да ли је фактор двојезичности у складу са испитиваним аспектима говорног развоја, и ако јесте са којим тестовима. Одговор на ово питање најлакше се може дати помоћу корелационих матрица, применом методе елиминације. Тамо где добијени коефицијенти корелације између степена двојезичности (варијабле 4. у изводима из корелационих матрица за 1. разред) и одређене зависне варијабле указују на непостојање корелације, нема значајнијег утицаја двојезичности на функције које су ангажоване тим тестом, а код оних где се коефицијенти корелације значајно разликују од нуле, могле би постојати узрочно-последичне везе између двојезичности и измерене функције. Тако је у 1. разреду степен двојезичности значајно асоциран са резултатом на Peabody тесту речника ($p = + 0,794$).

У првој хипотези предвиђено је да ће обим пасивног речника на оба узраста код двојезичне деце у односу на једнојезичну бити мањи, с тим да се та разлика међу њима смањује са узрастом. Резултат постигнут на ППВТ (Peabody picture vocabulary test), на млађем школском узрасту (1. разред), потврђује први део полазне хипотезе. Једнојезична деца постигла су статистички значајно боље резултате у тесту обима пасивног речника него доминантна двојезична, а посебно балансирана двојезична деца у свом првом језику. Постигнути резултат у складу је са остварењима неких других

истраживања, у којима једнојезична деца постижу повољније резултате у односу на двојезичне.

У другој хипотези, која се односи на говорни развој ученика 4. разреда у билингвалној, српско-румунској средини, предвиђено је да би двојезична група могла показати слабије резултате у познавању језичких структура на свом првом језику.

У истраживању коришћен је тест језичких структура који је решавао један број ученика 4. разреда. У првом делу теста испитаници су требали да саставе реченице на оба језика, поштујући редослед речи у реченицама, уз правилно коришћење предлога *у* и *на*, док су у другом делу теста требали да изаберу правилно преведене реченице.
Ако се анализира само први део теста, уочава се да једнојезични ученици правилније употребљавају распоред речи у реченици. Уколико се резултати двојезичних група на првом тесту узму заједно и тако упореде са једнојезичном групом ученика, x^2 износи 1,161 и уз дф = 1, значајан је на П ‹ 0,05. Оба наведена резултата на првом делу теста су у складу са полазном хипотезом. У другом делу теста групе се, такође, не разликују значајно. Предвиђени ефекат јавља се само приликом препознавања правилног превода са српског на румунски језик, односно при првилној употреби предлога *у* и *на*....Ово би могло значити да су двојезични ученици, као и једнојезични, стекли знање о правилу које је у складу са језичким нормама, тако да се са већом вероватноћом може елиминисати дилема која се намеће при проучавању говора двојезичних особа која је настала као резултат подучавања породичног окружења или наставника.

Код испитаника првог разреда установљена је значајна разлика у обиму пасивног речника између једнојезичних и двојезичних група ученика. Обе двојезичне групе, у свом првом језику познају значења мањег броја речи него једнојезична група. У четвртом разреду ова разлика сведена је на минимум, односно потврђује хипотезу да на овом узрасту нема значајнијег заостајања у говорном развоју двојезичних.

Код једнојезичних ученика четвртог разреда на тесту језичких структура регистрована је правилнија употреба топике и исказивања просторних односа са предлозима *у* и *на,* за разлику од двојезичних ученика код којих, под утицајем српског језика и средине у којој се образују, долази до неправилности у говору на матерњем језику.

Општи је закључак да двојезичном детету остаје мање времена за учење сваког од језика него што једнојезично дете има на располагању да учи један језик. Изгледа да се овај недостатак губи временом и стицањем искуства у употреби језика и да, истовремено, као резултат, имамо познавање два језика.

У оквиру *Закључних разматрања,* кандидат је код испитаника првог разреда установио значајну разлику у обиму пасивног речника између једнојезичних и двојезичних група ученика. Обе двојезичне групе, у свом првом језику познају значења мањег броја речи него једнојезична група. У четвртом разреду ова разлика сведена је на минимум, односно потврђује хипотезу да на овом узрасту нема значајнијег заостајања у говорном развоју двојезичних.

Такође, утврђено је да не постоје значајније разлике у успеху из румунског језика у односу на српски језик (мала одступања јављају се у познавању српског језика као нематерњег код једнојезичних ученика), што доказује да ученици на овом узрасту нису оштећени у свом говорном развоју у првом језику.

На крају овог дела рада, а у складу са резултатима спроведеног истраживања, предложене су могуће препоруке у циљу обезбеђивања квалитетне наставе срског језика као нематерњег, у првом реду боља припрема учитеља за активну наставу – учење, као и за примену комуникативног приступа настави, а као предуслов намеће се израда одговарајућих, квалитетних уџбеника и методичких приручника у циљу што квалитетнијег остваривања програма нематерњих језика.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Научни значај истраживања огледа се у критичком сагледавању места и улоге билингвизма у једнојезичној и двојезичној школској средини, као полазне тачке у даљем усавршавању методичког приступа овим садржајима. Компетентно протумачени резултати међусобно су повезали различите сегменте овог истраживања и упоређени су са резултатима других истраживача, тамо где разлике у образовним системима нису биле препрека таквим компарацијама.

На основу обављеног истраживања, дошло се до података о односу између двојезичности на млађем школском узрасту и говорног развоја. Код испитаника првог разреда установљена је значајна разлика у обиму пасивног речника између једнојезичних и двојезичних група ученика. Обе двојезичне групе, у свом првом језику познају значења мањег броја речи него једнојезична група. У четвртом разреду ова разлика сведена је на минимум, односно потврђује хипотезу да на овом узрасту нема значајнијег заостајања у говорном развоју двојезичних.

Код једнојезичних ученика четвртог разреда на тесту језичких структура регистрована је правилнија употреба топике и исказивања просторних односа са предлозима *у* и *на,* за разлику од двојезичних ученика код којих, под утицајем српског језика и средине у којој се образују, долази до неправилности у говору на матерњем језику.

Такође, утврђено је да не постоје значајније разлике у успеху из румунског језика у односу на српски језик (мала одступања јављају се у познавању српског језика као нематерњег код једнојезичних ученика), што доказује да ученици на овом узрасту нису оштећени у свом говорном развоју у првом језику.

У *Закључку* су резимиране кључне теоријске поставке које су представљале полазиште за емпиријско истраживање. Овим налазима, у највећој мери, потврђена су очекивања исказана истраживачким хипотезама. Разлоге за овакво стање кандидат види у недовољном стручном образовању учитеља о специфичностима наставног рада на усвајању другог, нематерњег језика, као и малобројној стручној и научној литератури о

овој области на српском језику. На крају овог сегмента, а у складу са резултатима спроведеног истраживања и дилемама које су се отвориле, предложене су могуће препоруке у циљу проучавање методичког приступа српско-румунском билингвизму код деце млађег школског узраста..

6. Закључак:

Докторска дисертација мр Маринела Негруа *Српско-румунски билигвизам код деце млађег узраста* у потпуности је усклађена са одобреном пријавом ове теме. Ова дисертација представља оригиналан и вредан допринос дидактичко-методичкој науци, нарочито Методици наставе румунског језика и књижевности. То је самостално научно дело о кључним питањима и специфичностима методичког приступа српско-рмунском билингвизму.

У дисертацији је до изражаја дошло не само кандидатово познавање методичке проблематике којом се бави, већ и смисао за самосталне теоријске анализе и критичке оцене релевантне литературе и резултата других истраживача, те је испољена оспособљеност за сложена методолошка истраживања. Докторска дисертација писана је систематично, логично, прегледно и јасно. Кандидат уме да одабере и анализира оно што је најбитније са гледишта предмета његовог истраживања. На основу свега реченог, Комисија сматра да докторска дисертација *Српско-румунски билингвизам код деце млађег узраста* мр Маринела Негру, асистента на Учитељском факултету у Београду, испуњава услове који се овој врсти радова постављају и предлаже Наставно- научном већу Факултета да је прихвати и одобри њену јавну одбрану пред истом Комисијим.

Комисија:

1. Др Милица Радовић Тешић, редовни професор *Српског језика* на Учитељском факултету Универзитета у Београду, ментор;

2. Др Грозданка Гојков, редовни професор *Дидактике* на Учитељском факултету Универзитета у Београду, председник комисије;

3. Др Илеана Магда, ванредни професор *Методике наставе румунског језика и књижевности* на Учитељском факултету Универзитета у Београду, члан;

4. Др Вељко Брборић, ванредни професор *Методике српског језика и књижевности* на Филолошком факултету Универзитета у Београду, члан.